

هم اکنون عضو شبکه تلگرام فارس شوید (<https://telegram.me/farsna>)

دینار لیبی قیمت (ریال): ۲۲,۳۲۲ تغییر: ۰ درصد تغییر: ۰.۰
 < > طلا، سکه و ارز
 (/)

گروه دیدگاه (/viewpoint/) / حوزه فرهنگ و اندیشه
 (/viewpoint/culture/)

۹۵/۰۲/۱۳ :: ۰۷:۴۳

رویکرد تغییر فرهنگی و مدل برساخته «چرخه بسته کنش جمعی» در جوامع بهره‌مند از ارزش‌های بقا - بخش دوم و پایانی

دولت، مردم و تلاش برای بقا

یکی از رویکردهای توسعه جوامع که اینگلهارت و ولزل، آن را تئوریزه کرده‌اند، تغییر فرهنگی، از ارزش‌های بقا به ارزش‌های ابراز وجود است.

2- دولت، مردم و تلاش برای بقا

به‌نظرمی‌آید، اینگلهارت و ولزل در طرح ارزش‌های بقا، آن را به افراد یک جامعه یا به‌تعبیری، به افراد حقیقی نسبت می‌دهند در صورتی‌که می‌توان تکاپوی دستیابی به بقا و امنیت را در نهادها، سازمان‌ها و شخصیت‌های حقوقی نیز شناسایی کرد؛ از این رو در یک کشور توسعه‌نیافته یا کمتر توسعه‌یافته که بارقه‌های دموکراسی و تغییر فرهنگی در آن، کم‌نور به‌چشم می‌خورند، علاوه بر شهروندان، دولت و حتی شخص اول کشور می‌تواند با ناامنی و تلاش برای بقا روبه‌رو باشد؛ عدم امنیتی که از ترس فروپاشی خود در هر لحظه از زمان، ناشی می‌شود زیرا در این کشورها به‌ویژه کشورهای دیکتاتوری و شخص‌محور، حاکم می‌داند همان‌گونه که خود، توانایی تسلط بر قدرت را یافت، کسانی دیگر نیز هستند که این توانایی را داشته‌باشند و این بهانه‌ای است تا دولت، همواره، از میان بردن رقبا و حفظ امنیت خود را بر هر توسعه و حرکتی، مقدم بداند.

در این مسیر، برخی دل در گرو پردازش و ارائه ایدئولوژی خاص خود می‌سپارند تا مردم را یکدست و آنان را حامی منافع خود سازند؛ برخی به اقدام‌های امنیتی و سرکوب‌های سیاسی و اجتماعی برای نشان دادن قدرت خود دست می‌زنند؛ برخی خود را به کشورهای قدرتمند نزدیک می‌کنند تا با پشتوانه سیاسی، اقتصادی و نظامی یک ابرقدرت، بقا و امنیت خود را حفظ کنند؛ [4] برخی با تفکر رشد اقتصادی صرف بدون بازبودن فضای سیاسی، در ایجاد رفاه صوری برای مردم می‌کوشند و برخی نیز از هیچ‌یک از این راهکارها غفلت نمی‌کنند و همه را در دستورکار خود برای امنیت و بقای بیشتر قرار می‌دهند؛ این در حالی است که همه این راهکارها از عوامل شکل‌دهنده و پرورش‌دهنده مسئله‌ای است که در نهایت می‌تواند شورش، قیام و انحلال رژیم را در پی داشته‌باشد.

بر اساس آنچه در مدل «چرخه بسته کنش جمعی»، مطرح شد، می‌توان آن گونه‌های کنش را در جنبش‌های اعتراضی جهان عرب، به‌ویژه مصر مشاهده کرد. وجود ارزش‌های بقا در میان بیشتر شهروندان مصر از طرفی و امنیت‌خواهی [5] رژیم مبارک از طرف دیگر، مهم‌ترین عامل شکل‌گیری مسئله آغازگر کنش در این کشور بود. تمامی دولت‌های اقتدارگرا و دیکتاتورهایی که به

هر نحو به قدرت رسیده‌اند، با این عدم امنیت، روبه‌رو بوده، هستند؛ در کشورهای عربی نیز، جلوگیری رژیم از فعالیت‌های سازمان‌یافته احزاب مخالف که به‌طور عمده، جریان‌های اسلام‌گرا بودند، یکی از نشانه‌های بارز همین امنیت‌خواهی است. «بیشتر احزاب و جریان‌های سیاسی کشورهای عربی بر این هستند که احزاب و نخبگان حاکم، به دلیل نگرانی از دست‌دادن قدرت خود و به بهانه مشارکت احزاب اسلامی، تمامی احزاب و گروه‌های سیاسی مخالف را سرکوب می‌کنند» (احمدی، 1390: 268).

3- فرایند کنش جمعی مصر

مصر در سال 1922 از تحت‌الحمایگی انگلیس خارج شد و در سال 1952، افسران آزاد از طریق کودتا قدرت را در دست گرفتند؛ مصر در این دوره توانست نوعی فضای باز دموکراتیکی را تجربه کند اما بر بنیادهای نامطمئن اجتماعی، مانند فقر، بی‌سوادی و شکاف شدید طبقاتی، استوار بود. با به قدرت رسیدن ناصر و ارائه ایدئولوژی ناسیونالیسم روند برقراری دموکراسی با وقفه روبه‌رو شد. پس از ناصر، انور سادات سعی کرد تا با فاصله‌گیری از میراث ناصر، مصر را در مسیری جدید به پیش ببرد؛ اما اقدام‌های بدون پشتوانه سادات، گاهی، شورش‌های خیابانی را در واکنش به آشفتگی‌های ناشی از اصلاحات اقتصادی و حذف یارانه‌هایی که بقای مردم را تهدید می‌کردند، در پی داشتند.

اقدام‌های دموکراتیک و لیبرالی سادات، به‌ویژه در زمینه‌های اقتصادی و خصوصی‌سازی، همان‌گونه که نتایج مثبت را در برداشتند، نتایج بسیار تخریب‌کننده هم برجای گذاشتند به طوری که دموکراسی سادات در ناشیانه‌ترین حالت خود بود؛ این دوره دومین تلاش از بالا برای دموکراسی بود که با شکست منجر شد زیرا روند برقراری دموکراسی از سوی سادات، ناشی از نیاز او برای ایجاد هویت سیاسی مستقل و بقای آن و نیز بیرون آمدن از سایه سنگین جمال عبدالناصر بود. با روی کار آمدن مبارک، این دیدگاه که مصر در حال گذار به دموکراسی است، اعتبار یافت زیرا مبارک در روندی قانونی، منظم و با رضایت ارتش، قدرت را با ظاهری آشتی‌جویانه در دست گرفت (اوتاوی، 1386: 41 تا 64)؛ اما در دو دهه بعد، واقعیت به‌گونه‌ای دیگر شد که نمی‌توان آن را کشوری رو به دموکراسی معرفی کرد.

مبارک بدون آنکه بخواهد به اقتدارگرایی دوره ناصر بازگردد، از دگرگونی بیشتر جلوگیری کرد؛ این وضعیت را مارینا اتاوی، آغاز نوعی شبه‌اقتدارگرایی تثبیت‌شده در مصر می‌داند که تا پایان دهه اول قرن 21 ادامه داشت. شبه‌اقتدارگرایی از این جهت که نهادهایی دموکراتیک مانند مطبوعات، احزاب و انتخابات در دولت مبارک در خدمت اقتدارگرایی بودند. روی دیگر سکه، این بود که مبارک برای کسب امنیت و افزایش بقای خود، «قانون وضعیت اضطراری» را به مدت 27 سال بر مردم مصر و گروه‌های سیاسی تحمیل کرد.

مصر با جمعیت 80 میلیونی، میانگین سنی 24 سال، بالابودن میزان تحصیلات، نرخ بالای بیکاری و رشد کاذب اقتصادی [6]، آستن حواث و تغییرهایی ژرف بود. به‌رغم رشد بالای اقتصادی در سال‌های دوران مبارک، فساد، شکاف طبقاتی، توسعه ناموزون، بیکاری و تورم در این دوران به‌وضوح دیده‌می‌شد که درحقیقت، عوامل شکل‌گیری مسئله اولیه آغاز شورش بودند. از ابتدای قرن 21، مصر همواره با اعتراض‌ها و جنبش‌های اجتماعی پراکنده و مقطعی درزمینه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی، روبه‌رو بوده‌است. به اعتقاد حسام الحملای (1390)، روزنامه‌نگار و فعال سوسیالیسم مصری، انقلاب مصر، ده سال در حال تکوین بوده‌است.

در سپتامبر 2000، پس از آغاز انتفاضه مردم فلسطین، مصری‌ها برای حمایت از آنان تجمع‌کردند که به‌سرعت به اعتراض ضد رژیم تبدیل‌شد و همچنین در مارس 2003 و پس از حمله آمریکا به عراق، هزاران نفر با پلیس، درگیر شدند و برای اولین بار، تصویر مبارک به‌آتش‌کشیده‌شد. اعتصاب‌های بزرگ کارگران در 2007 (که به باور سمیر امین (2011)، بزرگ‌ترین اعتصاب‌ها در پنجاه سال گذشته در قاره آفریقا بوده‌اند)، شورش‌های آوریل 2008 در اعتراض به قیمت نان، تشکیل گروه‌های اعتراضی دموکراتیک طبقه متوسط مانند کفایه و 6 آوریل، ادامه اعتراض‌ها و اعتصاب‌های اقتصادی پراکنده در 2009 و 2010 (که شمار آنها تنها در سال 2010، حدود چهل مورد بوده‌است)، از دیگر عوامل و تلاش‌های مصریان برای بقا و عمیق‌شدن فرایند کنش جمعی آنها بوده‌اند.

براساس آماری که در سال 2005 گرفته شده است، خط فقر در مصر به‌ازای سرانه افراد در مناطق مختلف، متفاوت است. داده‌های بانک جهانی و وزارت توسعه و اقتصاد مصر، براساس مقایسه میان هزینه‌های واقعی و هزینه‌های مواد خوراکی مصرفی (با در نظر گرفتن 2470 کالری برای هر فرد) نشان می‌دهند، هر مصری که کمتر از 995 پوند مصر در سال هزینه کرده است، بسیار فقیر محسوب می‌شود؛ آنهایی که کمتر از 1423 پوند مصر هزینه کرده‌اند، فقیر و افرادی که کمتر از 1853 پوند مصر هزینه کرده‌اند، در مرز خط فقر قرار دارند. به‌طور کلی، 4/44 درصد جمعیت مصر در محدوده بسیار فقیر تا خط مرز فقر زندگی می‌کنند و 21 درصد جمعیت این کشور در خط فقر به‌سر می‌برند؛ این بدان معناست که در حدود 14.6 میلیون نفر، فقط می‌توانند مایحتاج روزانه و وسایل اولیه رفاه را تهیه کنند (سعیدی، 1390: 50).

همه موارد گفته شده در بالا را می‌توان به‌عنوان زمینه‌ای برای انفجار مصر در کریسمس 2011 دانست؛ البته نباید از نظر دور داشت که فعالیت‌های گروه‌ها، به‌ویژه «اخوان المسلمین» در جهت اصلاح‌طلبی در دوران مبارک چشمگیر بود که سعی داشتند تا از طریق مبارزات انتخاباتی به‌صورت مسالمت‌آمیز و در چارچوب نظم حاکم، اصلاحاتی انجام دهند. اخوان المسلمین در دوره مبارک، خواستار برقراری اصلاحات بودند و مطالبه‌های اصلی آنها اصلاح قانون اساسی برای تغییر شیوه انتخاب رئیس‌جمهور، کاهش اختیارات رئیس‌جمهور، افزایش نقش مجلس، تغییر قانون انتخابات مجلس برای قطع دخالت دولت در برگزاری و نظارت بر انتخابات، آزادی فعالیت احزاب با حذف کمیته امور احزاب، لغو قانون حالت فوق‌العاده و فعالیت آزادانه مطبوعات و جلوگیری از تعطیلی روزنامه‌ها بودند (حسینی گلی، 1384: 172).

از دیگر گروه‌ها می‌توان به «جنبش کفایه» اشاره کرد که در سال 2003 با هدف پرکردن خلأ سیاسی پس از مبارک، فعالیت خود را آغاز کرد (منصور، 2010). احزاب اصلاح‌گرای «الغد، الوفد، الجبهه و باشگاه قضات» از دیگر گروه‌های سازمان‌یافته برای انجام اصلاحات در مصر دوران مبارک بودند؛ البته در این میان می‌توان به رسانه‌های مستقل از جمله «تلویزیون ماهواره‌ای، کانال‌های

مستقل و اینترنت به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی» اشاره کرد؛ این رسانه‌ها با عبور از خط قرمز دولت تا اندازه‌ای توانستند در افزایش آزادی بیان در کشور، موفق باشند؛ اما تلاش این اصلاح‌گرایان، نتوانست مبارک را از خواب بیدار کند و پیش از آنکه دیر شود، «قانون وضعیت اضطراری» را لغو و زندانیان سیاسی را آزاد کند و در جهت عدالت اجتماعی بکوشد؛ نتیجه، آنکه اقدام‌های اصلاح‌گرایانه، عاملی در جهت آگاهی هرچه بیشتر مردم از عوامل مسئله‌ساز بود و عدم انجام اقدام‌های یادشده از سوی مبارک به افزایش ناراضی‌تی‌ها و درنهایت، آغاز شورش منجر شده بود.

انفجار بمبی در نزدیک کلیسای ارتدوکس قبطی‌ها در اسکندریه در آغازین روزهای سال 2011، قبطیان را به میدان‌التحریر کشاند که بی‌درنگ، دیگر مردم به آنها پیوستند (کاساگراندا، 1389: 108)؛ این اعتراض‌ها ادامه داشتند تا اینکه قیام تونس به پیروزی رسید و این بهانه‌ای مناسب برای اوج‌گرفتن اعتراض‌های مردم مصر بود. 15 ژانویه مصریان در حمایت از مردم تونس در مقابل سفارت تونس به تظاهرات دست‌زدند؛ در ادامه، فعالان سیاسی مصر با انتشار بیانیه‌هایی از مردم درخواست کردند که در تظاهرات جمعه خشم شرکت کنند. نقطه عطف کنش مصر که مصریان، آن را آغاز انقلاب خود می‌دانند، تظاهرات 25 ژانویه یا همان روز خشم بود؛ این تظاهرات به دعوت جنبش جوانان 6 آوریل بود که 87 هزار نفر در اینترنت برای شرکت در این تظاهرات، آمادگی خود را اعلام کردند و سپس الغد، الوفد و جمعیت ملی تغییر، همه دنباله‌رو این جنبش شدند (نبوی، 1389: 118).

اخوان‌المسلمین به دلیل تجربه دهه‌های هشتاد و نود و دهه نخست قرن 21 و ترس و هراس آنها از واکنش رژیم در سرکوب اعتراض‌ها و پیامدهای بعدی که اغلب با دستگیری، محاکمه و زندانی‌کردن فعالان اسلام‌گرا، همراه بود، با این تظاهرات مخالفت کرد (احمدی، 1390: 267) اما درنهایت، به پیروی از اقدام جنبش 6 آوریل روی آورد.

همه این موارد را باید شورش مردم مصر دانست که با دلایل عدم وحدت میان کارگزاران کنش و طیفی وسیع از خواسته‌های گاه-متفاوت و متناقض بر عمق شورش می‌افزود؛ اما کنش‌گران،

به‌خوبی درک کردند که باید بر حول محوری مشترک گردهم‌آیند تا بتوانند در مقابل رژیم ایستادگی‌کنند و این نقطه وحدت، بی‌تردید خلع رئیس‌جمهور مادام‌العمر، حسنی مبارک به‌عنوان مسئله اصلی کنش بود؛ پس توافق بر سر رفتن رئیس‌جمهور، عامل باهمبودی همه گروه‌ها شده، باعث شد که کنش جمعی صورت‌گرفته، از شورش بی‌هدف به قیام هدف‌دار تغییرشکل‌دهد؛ این مورد، درحقیقت، نشان‌دهنده این وجه از انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی است که هرچه شعارهای مردم، مشخص‌تر و جزئی‌تر شوند، پایه‌های حکومت، سست‌تر می‌شوند.

برای نمونه، ممکن است در آغاز شورش، شعارها این‌گونه باشد: ما خواستار آزادی هستیم؛ ما خواستار کاهش قیمت‌ها هستیم؛ ما خواستار شغل هستیم یا شعارهایی مانند «دیکتاتوری، بد است؛ دموکراسی حکومتی مطلوب است؛ اما وقتی رفته‌رفته شعار «دیکتاتوری بد است»، به «مرگ بر دیکتاتور» تغییرکند و قلب حکومت و ایدئولوژی آن را هدف قراردهد، اعتراض، به شورش و قیام بدل می‌شود و پایه‌های حکومت را سست و ویران می‌کند؛ در آغاز کنش مصر نیز، محتوای شعارهای مردم، بیشتر اقتصادی بود؛ برای نمونه «حسنى حسنى حسنى بيه كيلو اللحمه ب 100 جنيه»؛ [7] «کفایه 30 سنه فقر»؛ [8] اما رفته‌رفته، هم بر حجم شعارها افزوده شد و هم مبارک در تیررس آماج این شعارها قرارگرفت؛ «ارحل يا مبارک»؛ [9] «خلى بلدنا تشوف النور» [10] و «تمانيه مليون يقولون لا للخائن مبارک» [11] از جمله شعارهای ضد مبارک بوده‌اند.

با گسترش اعتراض‌ها و اعلام بی‌طرفی ارتش در 1 فوریه، دیگر به حضور مبارک، امیدی نبود. حمایت رسمی او با ما از قیام مردم مصر، عاملی دیگر برای شکست حتمی مبارک بود که در 11 فوریه استعفاداد و قدرت را به شورای نظامی واگذارکرد. 11 فوریه را می‌توان روز پیروزی قیام مردم مصر دانست؛ قیامی که هدف آن، سرنگونی مبارک به‌عنوان مسئله‌ساز اصلی و نقطه وحدت همه کنش‌گران از جریان‌های گوناگون بود؛ اما این پیروزی، کنش جمعی مصریان را به مرحله‌ای دیگر واردکرد و آن دوران برزخی نتیجه‌یابی قیام بود؛ این دوران برزخی از همان لحظه سقوط مبارک آغاز شد. دوران سهم‌خواهی‌ها و منازعات گروه‌های

سیاسی و عمیق‌شدن مشکلات اقتصادی، سرنوشت مصر را به مسیری نامعلوم هدایت می‌کرد. اختلاف‌ها و چالش‌های گروه‌ها و جناح‌های سیاسی با خود و با شورای نظامی، خود را بیشتر نشان دادند.

تلاش‌های شورای نظامی برای حفظ قدرت و تعویق انتخابات، تظاهرات گسترده مردم و سرکوب شدید آنان از سوی نیروهای امنیتی، تظاهرات میلیونی مردم در ماه آوریل با اسم‌های متعدد، «تسلیم قدرت»، «حمایت از انقلاب» و «اتحاد میان تمام گروه‌های سیاسی و انقلابی»، ترس سکولارها از قدرت‌یابی اخوان‌المسلمین، ترس مسلمانان از قدرت‌گرفتن سکولارها، ترس هر دو از عدم نتیجه‌بخشی مطلوب قیام و کودتای شورای نظامی، از این موارد بوده‌اند که در نهایت، همان‌گونه‌که انتظار می‌رفت، اخوان‌المسلمین، قدرت را به‌دست‌گرفتند و محمد مرسی، به‌عنوان نخستین رئیس‌جمهور منتخب مردم مصر، سوگند یاد کرد. با قدرت‌یابی اخوان‌المسلمین در مصر و در دست‌گرفتن حکومت پس از هشتاد سال تلاش، واکنش‌هایی گوناگون، مطرح شدند.

با اعتراض گروه‌های سیاسی معارض با اخوان از طرفی، و امید به بهبود وضعیت مصر از طرف دیگر، شکل‌گیری انقلاب و جنبش اجتماعی بسیار محتمل به نظر می‌رسید اما دوره مرسی را می‌توان اوج دوره برزخی نتیجه‌یابی قیام دانست. هم عملکرد مرسی و اخوان‌المسلمین در این دوره یک‌ساله و هم مخالفت‌ها، رئیس‌جمهور را با دشواری‌هایی سهمگین روبه‌رو کردند. حزب جریان مردمی، حزب الغد، الثوره، حزب کنگره، حزب الدستور، حزب مصر قوی، حزب اصلاح و توسعه، حزب الوفد، حزب جنبش ملی مصر، حزب جوانان 6 آوریل و حزب الکرامه از مخالفان مرسی بودند.

نیروهای اجتماعی مستقل و توده‌های مردمی که همچنان در پی ارزش‌های بقا و گروه‌هایی که نیازمند به ابراز وجود بودند، خود، گویای وجود مخالفت‌های طیف‌های مختلف با مرسی و عدم وحدت بر سر خواسته‌ها بود؛ اما از طرف دیگر، اقدام‌های مرسی نیز این مخالفت‌ها را تشدید کردند. دوره یک‌ساله ریاست‌جمهوری مرسی از همان ابتدا شکننده بودن خود را نشان داد.

در پیش‌گرفتن سیاست‌هایی شتاب‌زده و نادرست، مانند افزایش اختیارات قانونی خویش و تدوین قانون اساسی جدید مصر برپایه تمایل‌های اخوان‌المسلمین و عدم توجه به مطالبات سایر گروه‌های سیاسی، در کنار سایر عواملی نظیر حادثه «پرت سعید» و احکام صادرشده پس از آن و تشدید مشکلات اقتصادی (شهرام‌نیا و نظیفی، 1391)، داده‌هایی بودند برای نتیجه‌یابی قیام مصر که آن را به‌سوی جنگ داخلی و عرصه کشاکش‌های سیاسی و فکری میان جناح‌بندی‌های سکولارها، اخوان‌المسلمین، سلفی‌ها، نظامی‌ها و حامیان اجتماعی آنها و درنهایت، کودتای ارتش مصر، ضد مرسی هدایت‌کردند و نتیجه، آنکه بازتولید مسئله و حتی پیدایش مسئله‌های جدیدتر موجد کنش در مصر، به‌روشنی قابل‌رؤیت‌اند که شاکله چرخه بسته کنش جمعی را در این کشور بهره‌مند از ارزش‌های بقا ترسیم‌می‌کنند.

با توجه به مدل این نوشتار، کودتا و جنگ داخلی، نتیجه قیام مردم مصر بوده که به بازتولید مسئله منجرشده‌است. احتمال حمله خارجی به مصر، بسیار بعید و غیرمحمتمل است اما احتمال شکل‌گیری یک انقلاب را شاید بتوان همچنان برای آینده مصر، متصور بود.

کوتاه سخن آنکه آنچه در کنش جمعی مصر رخداد، بازتولید مسئله اولیه به انحای مختلف، تداوم ارزش‌های بقا به همراه ازبین‌رفتن ساختارهای اقتصادی و آگاهی بیشتر از ارزش‌های ابراز وجود بدون شرایط ابراز آن بوده‌است. در مصر، اخوان‌المسلمین به‌عنوان هیئت حاکمه پس از انقلاب نتوانست الگوهای اقتصادی مطلوبی را به‌منظور حل مشکلات اقتصادی که مسئله‌ساز اصلی بودند، ارائه‌بدهد که این از چنین واقعیتی، ناشی میشود که سازمان یادشده در طول حیات خودش، فاقد برنامه‌های اقتصادی کلان بوده‌است؛ این بی‌برنامگی، ازطرفی و تلاش اخوان برای بقا در حکومت و تنگ‌نظری در اجرای مسئولیت‌های واگذارشده، نه‌تنها نتوانست اقتصاد دوران مبارک را حفظ‌کند بلکه از آن، عقب‌تر رفت و مصر را با فاجعه اقتصادی و مسائل زیرساختی، مانند کمبود شدید بنزین، کمبود برق، کمبود کالای اساسی، ضعیف‌شدن بیش‌ازپیش صنعت گردشگری روبه‌روساخت.

رخداد‌های مصر، این حقیقت را نشان‌دادند که میزان ارزش‌های بقا نه تنها شهروندان بلکه نخبگان را نیز درگیر کرده بود. شرایط مصر به‌گونه‌ای رقم‌خورد که گروه‌های مختلف که به‌نوعی در انقلاب، درگیر بودند، بقای خود را در آینده سیاسی مصر با بحران، روبه‌رو دیده، زیست سیاسی خود را در معرض نابودی دیدند و همین عملی بود تا بقای سیاسی نخبگان و بقای اقتصادی شهروندان و در نتیجه، فراهم‌نبودن بستر ابراز وجود، فرجام کنش جمعی مصر را در سال‌های بعد، مبهم و آن را به‌صورت چرخه بسته تبدیل کرد، تازمانی‌که تغییر فرهنگی از ارزش‌های بقا به ارزش‌های ابراز وجود صورت‌بگیرد و این مرهون توسعه اقتصادی و اجتماعی مصر است که بی‌تردید باید در دست‌ورکار همه گروه‌ها و جریان‌ها باشد.

نتیجه‌گیری

با کمک‌گرفتن از تغییر فرهنگی مورد نظر اینگلهارت و ولزل، می‌توان جوامع را به دو دسته «بهره‌مند از ارزش‌های بقا و بهره‌مند از ارزش‌های ابراز وجود» تقسیم‌بندی کرد که کنش جمعی در هریک از این دو دسته جوامع، تابعی از سنجه‌های تغییر فرهنگی همان جامعه است. در کشورهای بهره‌مند از ارزش‌های بقا که مورد توجه این نوشتار بودند، کنش جمعی به‌صورت فرایندی از کنش‌ها که در چرخه‌های بسته و به‌صورت نظام‌مند با یکدیگر در ارتباط هستند، مدل‌پردازی شد و نمونه مصر، به‌عنوان مطالعه موردی، مورد بحث قرارگرفت؛ فرایند کنش در این کشورها همواره با یک مسئله آغاز می‌شود که در دوره‌هایی، افرادی در قالب گروه‌ها و حزب‌های مختلف، به‌ویژه اسلام‌گرایی برای اصلاح رژیم می‌کوشیدند اما با عدم موفقیت این اصلاحات و جنبش‌های اجتماعی مقطعی، جامعه با شورش روبه‌رو می‌شود؛ شورش کور که جز بیان اعتراض هدفی ندارد؛ اما رفته‌رفته، این شورش به قیام هدف‌دار تبدیل می‌شود.

سقوط مبارک در مصر، نشان‌دهنده پیروزی قیام مردم مصر بود اما دوران برزخی نتیجه‌یابی قیام و ریاست‌جمهوری محمد مرسی که به دلیل عدم تغییر فرهنگی مطلوب، توانایی حل‌کردن مسئله و مشکل اولیه ایجاد کنش را نداشت و همان‌گونه‌که انتظار می‌رفت،

جنگ داخلی و کودتا ضد رئیس‌جمهور منتخب، نتیجه قیام مردم مصر بود و به دلیل عدم تغییر فرهنگی، کنش جمعی به صورت چرخه‌های بسته رخ‌نمایی‌کرد.

پی‌نوشت:

[4]. دولت‌های اقتدارگرای عرب با بهره‌گیری از پدیده اسلام‌هراسی موجود در غرب، چنین وانمودمی‌کردند که برنده هرگونه انتخابات آزاد و گشایش سیاسی، اسلام‌گرایان خواهند بود که پس از رسیدن به قدرت به برپایی رژیم‌های دیکتاتوری ضدغربی اقدام خواهند کرد؛ براساس این استدلال، رژیم‌های یادشده توانستند با به‌دست‌آوردن پشتیبانی کشورهای غربی به استمرار حکومت‌های خود دست‌بزنند و از شرکت اسلام‌گرایان و سایر نیروها و جریان‌های آزادی‌خواه در انتخابات آزاد جلوگیری-کنند (نک: احمدی، 1390: 266 تا 271).

[5]. امنیت‌خواهی رژیم به معنای وجود ارزش‌های بقا در آن است اما به دلیل عدم تسری سنجه‌های ارزش بقا در میان مردم به دولت، امنیت‌خواهی، واژه‌ای مناسب‌تر است.

[6]. رک به گزارش‌های منتشرشده ازسوی آژانس اطلاعات مرکزی آمریکا؛ قابل‌دسترسی در:

<http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

[7]. حسنی حسنی یک کیلو گوشت، 100 پوند است.

[8]. سی سال فقر کافی است.

[9]. مبارک برو.

[10]. از کشور ما برو بیرون! بگذار نور بیاید.

[11]. 80 میلیون نفر به مبارک خائن «نه» می‌گویند.

منابع

منابع فارسی

- احمدی، حمید (1390)؛ جامعه‌شناسی سیاسی جنبش‌های اسلامی؛ تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.
- اوتاوی، مارینا (1386)؛ گذار به دموکراسی یا شبه‌اقتدارگرایی؛ برگردان سعید میرترابی؛ تهران: نشر قومس.
- اونیل، پاتریک (1385)؛ مبانی سیاست تطبیقی؛ برگردان سعید میرترابی؛ تهران: نشر قومس.
- بشیریه، حسین (1384)؛ انقلاب و بسیج سیاسی؛ چ 6، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حسینی گلی، اسماعیل (1384)؛ «اصلاحات در مصر»، خاورمیانه 5؛ ویژه اصلاحات در خاورمیانه؛ تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران: ص 157 تا 193.
- سعیدی، شیوا (1390)؛ «ریشه‌های اقتصادی قیام مصر»، ماهنامه بازار بین‌الملل؛ سال سوم، ش 11.
- شهرام‌نیا، امیرمسعود و نازنین نظیفی (1391)؛ «مصر؛ از اعتراض تا انقلاب نیمه‌تمام»، همایش دو سال پس از انقلاب 52 ژانویه: درس‌ها و دستاوردها؛ تهران: پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه و انجمن علوم سیاسی ایران.
- کاساگراندا، روی (1389)؛ «انقلاب پان‌عرب»، ماهنامه مهرنامه؛ برگردان شادی آذری؛ سال اول، ش 9، ص 108 تا 111.
- کوهن، آلوین استانفورد (1392)؛ تئوری‌های انقلاب؛ برگردان علیرضا طیب؛ چ 21، تهران: نشر قومس.
- گلدستون، جک (1387)؛ مطالعاتی نظری، تطبیقی و تاریخی در باب انقلاب‌ها؛ برگردان محمدتقی دلفروز؛ چ 2، تهران: کویر.

- نبوی، سید عبدالامیر (1389)؛ «بهار دموکراتیک عربی»، ماهنامه مهرنامه؛ سال اول، ش 9، ص 116 تا 118.

منابع انگلیسی

Abrel, David, (1966), The peyote Religion Among the - Navaho, Chicago, Aldine Press

Adorno, T. and Hotkheimer, M. (1969), Dialectic of - Enlightenment, New York, Seabury Press

Amin ,Samir(2011)," 2011: An Arab Springtime?" - (monthlyreview, Volume 63, Issue 05 (October

Blattman, Christopher & Edward Miguel(2010), "Civil - War", Journal of Economic Literature, No. 48:1, pp.3-57

Blumer ,Herbert, (1951),"Collective Behavior," in A. - M. Lee, ed., Principles of Sociology, New York, Barnes & Noble, pp. 67-121

Collier, Paul & Anke Hoeffler(2007), "Civil War" in - T.Sandler & K.Hartley(ed), the Handbook of Defense Economics, Elsevier:North Holland Publishing Co,V.2,pp.711-740

Della porta,Donatella and Mario diani(2006 (1999)), - social movement: in introduction ,second edition, Blackwell publishers

Durkheim Émile,(1997 (1893)),The division of labor - in society, Translated by W. D. Halls, University of California Press

Gamson, William,(1990(1975), The Strategy of Social - Protest, Belmont, CA:Wadsworth

Giddens, Anthony, (2009 (1982)), Sociology, 6th -
Edition, Revised and updated with Philip W.
Sutton, Cambridge, Polity Press

Huntington, s.p(1991), The Third -
Wave: Democratization in the late twentieth century.
.University of Oklahoma Press

Inglehart, Ronald & Christian Wlzel,,(2005) -
Modernization, cultural change and democracy: the
human, development sequence, Cambridge university
.press

Jones, Eric L. (1985) The European Miracle: -
Environments, Economies and Geopolities in the History
of Europe and Asia (3rd ed.). Cambridge: Cambridge
.University Press

Maslow, Abraham (1987 (1954)), Motivation and -
.Personality. 3rd edition. New York: Harper and Row

Neveu, E, (2002), Sociologie des mouvements sociaux, -
.Paris, La Découverte

Park, R.E., Burgess, E.W. (1924). Introduction to the -
.Science of Sociology. Chicago: Univ. of Chicago Press

Sambanis, Nicholas (2004), "What Is Civil War? -
Conceptual and Empirical Complexities of an Operational
Definition Authors" ,The Journal of Conflict Resolution,
.Vol. 48, No. 6, pp. 814-858

Small, Melvin, & J. David Singer, (1982), Resort to -
arms: International and civil war, 1816-1980, Beverly
.Hills, CA: Sage

Tarrow, Sidney, (1994), Power in Movement, Social -
Movement, Collective Action and Politics, Cambridge,
.Cambridge University Press

Tilly , charles, (1984), “social movements and national -
politics”, in Wright, C. and Harding, s. (eds), Statemaking
and social movement, Ann Arbor, university Michigan
.prss

Tilly , charles, (2004), Social Movements, 1768-2004 -
., Paradigm Publishers

Tonnies, Ferdinand (1995 (1887), community and -
association, Translated by C.Loomis, London, Routledge
.and Kegan Paul, pp.13-29

منابع الکترونیکی

- حملاوی، حسام (1390)؛ در

<http://www.wpiran.org/fa/articles/83-1390-04-09-20-30-13/1202-1390-05-22-21-23-09.html>

- منصور، شریف (2010)؛ «انقلاب فیسبوی، کفایه، مبارزه برای
دموکراسی و حکومت خوب در مصر»، مرکز بین المللی مبارزه
بدون خشونت؛ در:

<http://nonviolent-conflict.org/index.php/movements-and-campaigns/nonviolent-conflict-summaries/1368>

نویسندگان:

سیدحسین اطهری: هیات علمی

سید عباس حسینی: مربی

دو فصلنامه جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام دوره 3، شماره
6، بهار و تابستان 1394.

انتهای متن/

<http://fna.ir/6T39KU>

(google_plus#/)

(instapaper#/)

(email#/)

(whatsapp#/)

(pocket#/)

(linkedin#/)

(<https://telegram.me/farsna>)

اخبار مرتبط

مشخصه‌های کنش جمعی در جوامع بهره‌مند از ۹۵/۰۲/۱۲ - ۰۷:۴۲
 ارزش‌های بقا
 (nn=13950204001587
[newstext.php?/](#))

نظرات

دیدگاه‌های ارسال شده توسط شما، پس از تایید توسط خبرگزاری فارس در وب سایت منتشر خواهد شد
 پیام‌هایی که حاوی تهمت یا افترا باشد منتشر نخواهد شد
 پیام‌هایی که به غیر از زبان فارسی یا غیر مرتبط با خبر باشد منتشر نخواهد شد

نظراتان را بیان کنید

✎

نام و نام خانوادگی

آدرس ایمیل

◀ کلید را به چپ بکشید

تنظیمات علاقه مندی های من

پربازدیدترین ها

- ◀ فرزاد حسنی: حساب ماباد روغگویان سرپل صراط! (/newstext.php?nn=13950219001668)
- ◀ جدیدترین خبرها از «خان طومان» (/newstext.php?nn=13950220000305)
- ◀ وقتی داعش کم می‌آورد + تصاویر (/newstext.php?nn=13950220000042)
- ◀ رشیدی: مدیریت باید در مورد «می‌آیم‌ها و نمی‌آیم‌های» مجیدی به ورزشگاه پاسخگو باشد/ رحمتی تمرکز تیم را گرفت (/newstext.php?nn=13950219001644)
- ◀ رضایی: تقاصی سخت گرفته خواهد شد (/newstext.php?nn=13950219001714)

(<http://shop.mci.ir>)

بانک گردشگری
TOURISM BANK
tourismbank.ir

(<http://www.tourismbank.ir>)

ارتباط با ما (<mailto:info@farsnews.ir>) سخن ما ([aboutus/](#)) تبلیغات در سایت اعلام مشکل سایت
(http://instagram.com/fars_news) ([RSSLinks/](#))

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

Fars News Agency. All rights reserved 2016©

خبرگزاری فارس
Fars News Agency

